

3. Волкогонов Д. Тріумф і трагедія (Політичний портрет Сталіна) : у 2 кн. / Д. Волкогонов. – К. : Політвидав України, 1989; Шаповал Ю. У ті трагічні роки: сталінізм на Україні / Ю. Шаповал. – К. : Політвидав України, 1990. – 143 с.; Данильченко В. Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки / В. Данильченко, Г. Касьянов, С. Кульчицький. – К. : Либідь, 1991. – 342 с.; Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920–1930-х років: соціальний портрет та історична доля / Г. Касьянов. – К. : Глобус, Вік ; Едмонтон : Канад. ін-т укр. студій Альберт. ун-ту, 1992. – 176 с.; Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: суспільно-політичний та правовий аналіз: у 2 т. / І. Білас. – К. : Либідь, 1994.
4. Бухарин Н. Экономика переходного периода / Н. Бухарин. – М. : Государственное изд-во, 1920. – Ч. 1 : Общая теория трансформационного процесса. – 1920. – 157 с.
5. Мельгунов С.П. Красный террор в России 1918–1923 / С.П. Мельгунов. – М. : Постскриптум, 1990. – 203 с.
6. На заштаті революції. Из истории Всеукраинской чрезвычайной комиссии. 1917–1922 : сборник документов и материалов / гл. ред. П. Бачинский. – К. : Политиздат Украины, 1971. – 392 с.
7. Маймекулов Л. Всеукраинская чрезвычайная комиссия (1918–1922) / Л. Маймекулов, А. Рогожин, В. Сташик. – Х. : Основа, 1990. – 334 с.
8. Документы по истории гражданской войны в СССР / под ред. И. Минца, Е. Городецкого. – М. : Политиздат, 1941. – Т. 1. – 1941. – 445 с.
9. Центральний державний архів громадських організацій України. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 30.
10. Жезицький В. Політичні репресії на Поділлі в 20–30-х рр.: загальні тенденції і регіональні особливості : дис. ... канд. істор. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / В. Жезицький. – К., 1997. – 182 с.
11. Ленин и ВЧК. Сборник документов (1917–1922) / под. ред. В. Шульгина. – М. : Политиздат, 1987. – 365 с.
12. Декреты Советской власти / О. Волин. – М. : Госполитиздат, 1990. – Т. 7. – 1990. – 245 с.
13. Собрание узаконений и распоряжений Всеукраинского революционного комитета. – Х. : Всеукраинское изд-во, 1920. – 112 с.

УДК 340:321.01(09)(477)

СУТНІСТЬ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ У ТВОРЧОСТІ С. ДНІСТРЯНСЬКОГО

Подковенко Т.О., к. ю. н.,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Тернопільський національний економічний університет

Фігун Н.І., студентка
юридичного факультету
Тернопільський національний економічний університет

У статті здійснено аналіз державно-правових поглядів вітчизняного вченого Станіслава Дністрянського. Грунтовно проаналізувавши ідеї відомих європейських теоретиків права та українських мислителів, С. Дністрянський одним із перших у юриспруденції запропонував соціологічно-правовий підхід до розуміння понять «право», «держава», «народ». Науковий доробок С. Дністрянського має важливе значення для утвердження українського конституціоналізму та ідеї правової держави.

Ключові слова: державно-правові традиції, політико-правова думка, право, конституціоналізм, правова держава, соціологічний підхід.

В статье осуществлен анализ государственно-правовых взглядов отечественного ученого Станислава Днестрянского. Основательно проанализирована идеи известных европейских теоретиков права и украинских мыслителей, С. Днестрянский одним из первых в юриспруденции предложил социологическо-правовой подход к пониманию понятий «право», «государство», «народ». Научный потенциал С. Днестрянского имеет большое значение для утверждения украинского конституционализма и идеи правового государства.

Ключевые слова: государственно-правовые традиции, политico-правовая мысль, право, конституционализм, правовое государство, социологический подход.

Podkovenko T.O., Fihun N.I. ESSENCE OF LAW AND STATE IN LEGAL CONCEPT OF STANISLAV DNISTRYANSKUY

The article analyzes the state legal opinions domestic scientist Stanislav Dnistrovskyi. Thoroughly analyzing the ideas of famous European and Ukrainian law theorists S. Dnistrovskyy one of the first law proposed legal sociological approach to understanding the concepts of "right", "State", "people". Scientific use S. Dnistrovskoho is essential for the establishment of Ukrainian constitutionalism and the idea of law.

Key words: constitutional traditions, political and legal thought, law, constitutionalism, rule of law, sociological approach.

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку української держави характеризується серйозним реформуванням політичних, економічних, духовних, організаційних основ суспільного життя, що викликає потребу глибинного переосмислення і правових механізмів регуляції суспільного життя, пошуку оптимальних варіантів трансформації нашого

суспільства на засадах верховенства права, гуманізму та справедливості. Сучасна юридична наука також не стоїть останньою таких важливих процесів. І не дивно, що за таких умов ми звертаємося до нашої вітчизняної політико-правової спадщини, до тих надбань європейської гуманістичної традиції, невід'ємною частиною яких є українська полі-

тико-правова думка. На жаль, наукова спадщина деяких визначних українських мислителів через різні обставини і до сьогодні ще недостатньо досліджена та осмислена. До них відносимо й видатного українського теоретика права та держави, конституціоналіста, цивіліста, політичного та громадського діяча Станіслава Севериновича Дністрянського (1870–1935 рр.). Його ідеї і сьогодні вражают глибоким гуманістичним змістом, практичними поглядами на правові засади суспільного життя та сучасного конституціоналізму. Його вирізняв плюралізм та системний підхід у досліженні досить широкого спектру питань у сфері права та держави. Грунтально проаналізувавши ідеї відомих європейських теоретиків права та українських мислителів, С. Дністрянський одним із перших у юриспруденції запропонував соціологічно-правовий підхід до розуміння понять «право», «держава», «народ» [1, с. 1].

Ступінь розробленості проблеми. Творчість Станіслава Дністрянського займає не-пересічне місце у вітчизняній політико-правовій думці. Дослідження та вивчення наукової спадщини С. Дністрянського здійснювалися як за життя вченого, так і після його смерті. Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. дослідники, активно вивчаючи творчу спадщину мислителя, високо оцінили його наукову діяльність та значимість і актуальність спадщини для сьогодення. Серед науковців варто відмітити таких, як Т. Андрусяк, В. Бабкін, В. Возьний, М. Костицький, К. Левицький, М. Мельник, М. Мушинка, П. Рабінович, О. Скакун, В. Старосольський, П. Стецюк, І. Усенко та ін. У монографії П. Стецюка «Станіслав Дністрянський як конституціоналіст» (1999 р.) грунтально проаналізовано основні конституційні проекти вченого: «Статут для Галичини» (1919 р.) та «Проект Конституції ЗУНР» (1920 р.). В. Возьний у дисертації «Державно-правові погляди академіка С.С. Дністрянського» значну увагу зосередив на висвітленні питання становлення та еволюції поглядів науковця, напрямків його наукової діяльності, основних зasad праворозуміння вченого. У роботі проаналізовано теоретичні погляди С. Дністрянського в галузі державного (конституційного), цивільного, сімейного, авторського права.

А. Коваль у дисертації «Погляди Станіслава Дністрянського на право та державу (загальнотеоретичні аспекти)» приділив увагу дослідженю загальнотеоретичних аспектів поглядів С. Дністрянського на право та державу. У роботі здійснено типологізацію джерел та історіографію досліджень наукової спадщини С. Дністрянського, з'ясовано соціальні та методологічні засади його правової і державної концепції, а також проаналізовано його погляди на місце та роль правознавства у науковій системі, на розуміння генезису права та держави, на поняття права, держави, міжнародних та міждержавних об'єднань, їх видів та форм. Автором доведено, що концепція С. Дністрянського – це оригінальна, цілісна, синтетична, соціальна концепція права та держави з елементами природної, позитивістської та матеріалістичної політичних та правових теорій [1, с. 16]. Як бачимо, і

сьогодні не зменшується інтерес до державно-правової спадщини мислителя, його ідеї і надалі залишаються актуальними, маючи глибокий потенціал для подальших політико-правових досліджень та переосмислень.

Метою статті є висвітлення та аналіз поглядів академіка С. Дністрянського на державно-правові явища, визначення його внеску в розвиток української історико-правової думки. Адже тривалий час поза увагою науковців залишалася велика спадщина С. Дністрянського, його багаторічні напрацювання у сфері юриспруденції, які і сьогодні зберігають свою актуальність та практичну витребуваність.

Виклад основного матеріалу. Станіслав Северинович Дністрянський є визначною постіттю в українській політико-правовій думці. Народився він у 1870 р. у Тернополі. Після закінчення Тернопільської гімназії та юридичного факультету Віденського університету продовжив освіту в університетах Берліна і Лейпцига. У 1894 р. за працю з австрійського приватного права «Трилітній реченець з § 1487, з. к. з. ц.» отримав звання доктора права. З 1898 р. працював у Львівському університеті на посадах доцента, надзвичайного професора і звичайного професора. З 1919 р. перебував в еміграції. Був одним із засновників Українського вільного університету у Празі, першим деканом факультету права і політичних наук, ректором і проректором цього навчального закладу. Водночас працював у Німецькому університеті у Празі (1929–1933 рр.) та празькій Вільній школі політичних наук (1928–1930 рр.) [2].

С. Дністрянський – людина, яка своєю працею створила якісно нову сторінку в історії української юридичної науки. Науковий доробок вченого – понад 300 друкованих праць – торкається питань науки правознавства, історії та теорії права та держави, соціології та філософії права, конституційного, міжнародного, цивільного, сімейного та трудового права [3]. Тому не можна оцінювати вченого з погляду його внеску в певну галузь права. Лише завдяки всебічному дослідженню праць С. Дністрянського можна зробити висновок про значення його творчості для розвитку правової науки тодішньої та сучасної України, а також Європи.

С. Дністрянський жив і працював у важкий для України час, у час, коли українські землі були розділені між Австро-Угорщиною та Росією, а український народ не визнавався на державному рівні і взагалі стояло питання про його знищення та асиміляцію з польським та російським народами. С. Дністрянський сприяв визнанню на державному рівні українського народу, а також боровся за створення незалежної української держави. Особливої уваги заслуговують його конституційні проекти «Устрій Галицької держави» та «Конституція Західно-Української Народної Республіки», що визнана найяскравішим взірцем українських конституційно-правових доктрин.

У ряді наукових праць С. Дністрянського домінували проблеми співвідношення права та політики, походження права та систе-

ма джерел права, викладено нове авторське бачення теорії суспільного договору. Власну концепцію держави і права С. Дністрянський сформулював у таких працях: «Границі науки права», «Природні засади права», «Генеза та основи права», «Погляди на теорії права та держави», «Соціальні форми права» та у незавершенній фундаментальній праці «Загальна наука права і політики».

С. Дністрянський сформулював національно-державницьку концепцію, провідною ідеєю якої є право кожної нації на автономію та державну незалежність. Він доводив, що кожна нація має право на самовизначення на її етнічній території. В основу своєї концепції вчений поклав розроблену ним теорію суспільних зв'язків [4, с. 69]. На думку вченого, соціальні зв'язки виникають із необхідності задоволення людьми своїх потреб. Соціальні зв'язки пройшли тривалий історичний шлях розвитку від найпростіших (родина, рід, плем'я) до найскладніших (держава, народ). Також С. Дністрянський поділяє соціальні зв'язки на два види: органічні, до яких належить сім'я, рід, плем'я, народ, держава, та організаційні, носіями яких є класи, партії, товариства, церква. Як головну підставу утворення соціальних зв'язків мислитель виокремлює насамперед економічні мотиви, які вимагали певної організації суспільного життя. Кожен індивід є природним організмом, і лише об'єднавшись з таким індивідами, як сам, він може стати соціальним індивідом. Сукупність соціальних індивідів є творцями звичаїв, які покликані регулювати наявні соціальні зв'язки, що склалися між індивідами. Така оригінальна теорія соціальних зв'язків знайшла відображення у праці вченого «Звичаєве право та соціальні зв'язки».

Виходячи з цієї теорії, соціальним зв'язком найвищого типу С. Дністрянський називає державу. У державі, як і в простіших зв'язках, все ґрунтуються на спільній цілі, та різниця в тому, що тут цілі нижчих можуть підпорядковуватись державним, вищим. Авторитет держави знаходить головну опору в авторитеті окремих суспільних зв'язків, які є найвищим критерієм істини, оскільки формується на основі норм, прийнятих в окремих родинах, родах, племенах, станах, класах, політичних партіях, громадах, товариствах і т. д., тобто на основі морального авторитету, який пов'язує людей набагато міцніше, аніж держава [5, с. 247].

Цікавим є погляд академіка на автономію, який обґрутований у праці «Погляд на теорію права і держави». С. Дністрянський вважає, що автономія починається від людини як одиниці. Один чоловік може щось зробити, інший це повинен визнати – ось право першого щодо другого. Отже, можна стверджувати, що перший у визначених межах має автономію, яку інші зобов'язані визнавати [6, с. 25]. Автономія наявна і в найпростішому соціальному зв'язку – родині. Автономія у родині обмежувалася встановленими у родині звичаями, з розвитком племен та союзів племен – інтересами вищих суспільних зв'язків, але найсуттєвіше обмеження автономії у всіх суспільних зв'язках здійснюється державою.

Разом із тим держава також не має найвищої влади в повному розумінні, як це стверджують теоретики повної суверенності держави. Держава наділена автономією в межах своїх повноважень. У сучасній державі автономію обмежує своїми органами саме суспільство або співдружність світових держав (у разі невизнання якоїсь держави). Отже, автономія по своїй суті обмежена [6, с. 25].

Варто зазначити, що С. Дністрянський ввійшов в історію українського правознавства як визначний конституціоналіст. Учений визначив конституцію як основний закон держави, на якому має будуватися нормативно-правова система, тому він запропонував логічну і чітку модель нормативно-правової системи майбутньої української держави. С. Дністрянський висунув тезу, яка є актуальну для будь-якого хронологічного відрізу, що конституція обов'язково мусить мати три основи – історичну, політичну і юридичну.

Конституція держави повинна чітко визначати: основні засади її конституційного ладу; правовий статус особи і громадянина; систему і принципи побудови вищої (центральної) державної влади; організацію державної влади на місцях і систему місцевого самоврядування [4, с. 70].

С. Дністрянський розглядав державу новітнього часу виключно як конституційну державу. Крім того, така конституційна держава обов'язково є правовою і демократичною, незалежною, соціальною, що прагне ефективно вирішувати численні соціальні проблеми. У такій державі мірілом рівності та справедливого порядку має виступати праця людини.

Конституційна держава, на думку вченого, водночас є й національною державою. С. Дністрянський одним із перших у вітчизняній науці конституційного права сформулював зміст і сутність національної держави як фундаментальної політико-правової категорії. Національну державу він розглядав як: державу, утворену нацією (народом) внаслідок реалізації свого невід'ємного, природного права на самовизначення в межах власної національної (етнографічної) території; як державу, у якій ця нація (народ) має всю повноту влади, має гарантовані законом найширші права розвитку своєї культури, мови тощо [7]. Однак відповідно до концепції національної держави С. Дністрянського національні меншини не можуть бути урізані у своїх правах, вони мають право на розвиток своєї культури, мови тощо, тобто національним меншинам має бути надана якнайшиша національно-культурна автономія, а також право здійснення державної влади на усіх рівнях.

Отож, держава, за С. Дністрянським, утворюється як результат органічної потреби суспільства. Завдання, покладене на державу в момент її виникнення, – це утворення правового ладу, який був відсутній на попередніх етапах розвитку людства [8]. Так, основи майбутньої державності закладалися ще за родової суспільної організації, вважав академік С. Дністрянський, тому першу українську державу відносить до часів Київської Русі. Таким чином, Україна має історичні та правові

підстави для національного самовизначення та утворення власної держави на своїх землях.

Велике значення у теорії держави і права має вчення С. Дністрянського про джерела права. Відповідно, такі поняття, як «джерело права» і «форма права» не можна ототожнювати. Він вважав, що право має свої джерела (супільні зв'язки), соціальні основи (звичай, авторитет супільного зв'язку, волю членів супільного зв'язку) та певні форми (звичаєве право, закони, «право юристів», судове право) [9, с. 117]. Соціальні зв'язки, які є джерелом права, виникли набагато раніше за державу і не є її витвором, їх розвиток базується на внутрішній волі супільства. Отже, право у формі правових звичаїв з'явилося задовго до виникнення держави, адже існувало у соціальних зв'язках низького порядку і в подальшому розвивалося та набувало характерних рис відповідного часового періоду.

Основи права С. Дністрянський вбачає та-кож у житті супільства, зокрема у правилах поведінки того чи іншого людського об'єднання, які із часом перетворюються із простих морально-етично-економічних правил поведінки у правові звичаї, формуючи тим самим «звичаєве право», яке, на думку С. Дністрянського, і повинно стати основою майбутнього позитивного (державного) права [3].

Варто відмітити, що позиція первинності права над державою у теорії С. Дністрянського дає нам право віднести його до представників природно-правової концепції праворозуміння. Порівнюючи юридичну силу правової норми, встановленої у державі, із силою норм звичаєвого права, мислитель підкреслює, що через нестабільність, плинність та недосконалість норм позитивного права норми звичаєвого права користуються більшим авторитетом у членів супільства.

Критерієм розмежування права та інших соціальних норм є наявність примусу, державне право забезпечується державним примусом, а природне, соціальне й економічне – супільним примусом. Примус може бути фізичним, психологічним та моральним і чим розвинутішою і більш правовою буде ставати держава, тим більшою буде роль морального примусу в забезпечені дотримання правових норм.

С. Дністрянський виділяє три форми права: звичаєве право, закони і право юристів, що є досить незвичним і новаторським у юриспруденції. На думку вченого, право юристів виступає посередником між звичаєвим правом і законами. Така концепція передбачає розширення меж поняття «право» і визнання судового прецеденту як джерела права, а це, зокрема, сприяє зближенню романо-германської та англо-саксонської правових систем.

Академік поділяв право на публічне і приватне і критерієм такого поділу визначав інтерес приватної особи або держави. Він відзначав подвійний характер єдиного права, яке одночасно є і публічним, і приватним.

М. Братасюк зауважує, що тоді, коли лєгізм поціновував у праві його владно-імперативний характер і ототожнював право із силою (право – це веління, наказ), український

мислитель покладав в основу права такі риси, як справедливість, рівність та свобода. Він визначав право як народну правду і наголошував: «Право як народна правда – це провідний шлях нової держави». Добре знаючи ментальність свого народу, основні його ментальні цінності, С. Дністрянський підкреслює, що не випадково «наше право правдою зветься, і вона є правдою цілого народу» [6, с. 19–20].

Варто зауважити, що у працях С. Дністрянського важливе місце займала проблема прав і свобод людини, які він поділяв на чотири групи: «свободи натуральні» (група «вроджених» прав та свобод особи), «свободи фізичні» (особисті права і свободи), «свободи політичні» (політичні права і свободи) та «свободи економічні» (соціально-економічні права і свободи). В основу правового статусу людини вчений-правознавець поклав такі принципи, як принцип рівності, загальності, невідчужуваності прав людини тощо. Правам та свободам людини мислитель прагнув надати найвищого захисту та конституційних гарантій.

У конституційних проектах С. Дністрянського передбачається повна свобода віри і науки, свобода преси, свобода зборів, право «творити товариства», право «змінити довільно місце свого пробутку», заборона порушувати свободу думки, поштову та «телеграфічну» таємницю, а також гарантується «рівність горожан супроти права» та відсутність «призвілеїв місця, походження, родини, стану особи». Таким чином, цей підхід до визначення прав і свобод людини є обґрунтованим і використовується на сучасному етапі як у національних, так і в міжнародних нормативно-правових актах.

Висновки. Підводячи підсумки, необхідно відзначити прогресивність і новаторство праць відомого українського вченого-правознавця Станіслава Севериновича Дністрянського. С. Дністрянський приділяв увагу різним аспектам правової науки та проблемам походження та сутності права і держави. Він став визначним теоретиком конституціоналізму в Україні, створивши власну концепцію держави і права. Крім того, вчений зробив великий внесок у розвиток цивільного, міжнародного, сімейного та трудового права, історії держави і права, а також філософії права. Ідея беззастережного визнання права кожної нації як історичної спільноти на власну державність стала провідною у ХХ ст. для багатьох європейських держав. Основними критеріями історичної доцільності тієї чи іншої форми державного будівництва мислитель вважав саме інтереси нації, а національну ідею і національну психологію визначав як сутність нації, що скеровує народ на боротьбу за свої інтереси.

Сучасна юридична наука розвивається, використовуючи досвід та ідеї вітчизняної природно-правової школи, яскравим представником якої був С. Дністрянський. І надалі залишаються актуальними ідеї видатного науковця щодо збереження національної самобутності українського народу, тієї правди, за якою стоїть справедливість, права людини і

права нації, народу, ідеї державності як єдино можливого варіанту подальшого поступу українського народу в утвердженні демократії. Слова Станіслава Дністрянського: «Новітня держава поставила собі завдання стати осередком усього права. Вона зорганізувала загальну охорону громадян, та налагодження цілого адміністративного апарату прагне якраз того, щоби ціле право мало свою вихідну точку й точку закінчення в державі. Вона й називається правовою державою, між іншим, тому, що бажає собі охопити весь правовий лад на своїй території під свою владу» [10, с. 49] є актуальними і сьогодні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коваль А. Погляди Станіслава Дністрянського на право та державу (загальнотеоретичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вченъ» / А. Коваль ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2005. – 16 с.
2. Українська еліта: біографії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebk.net.ua/Book/synopsis/ukrainska_elita/part2/020.htm.
3. Коваль А. Станіслав Дністрянський – визначний український правознавець / А. Коваль // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління і права [Електронний
- ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univer.km.ua/visnyk/193.pdf>.
4. Матрос Л. Концепція держави і права С. Дністрянського / Л. Матрос [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3664/1/Matros.pdf>.
5. Олещук К. Станіслав Дністрянський – основоположник соціології права в українському суспільствознавстві / К. Олещук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [file:///C:/Users/user/Downloads/Vlnu_sociology_2013_7_29%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Vlnu_sociology_2013_7_29%20(1).pdf).
6. Станіслав Дністрянський – світоч української правової науки // Матеріали наукової конференції Юридичного інституту ТАНГ, присвяченої річниці з дня народження академіка Станіслава Дністрянського. – Тернопіль, 1999. – 86 с.
7. Поліковський М. Конституційно-правові ідеї академіка Станіслава Дністрянського / М. Поліковський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://historylaw.lp.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=85:2013-05-08-10-46-13&catid=45:2013-04-25-08-46-36&Itemid=66.
8. Коваль А. Загальнотеоретичні погляди Станіслава Севериновича Дністрянського на процеси формування держави / А. Коваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/2409/112>.
9. Луцька Г. Формування української правової думки в науковому товаристві імені Шевченка наприкінці XIX – початку ХХ століття : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вченъ» / Г. Луцька ; Відкритий міжн. ун-т розвитку людини «Україна». – К., 2015. – 239 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///E:/%D0%AE%D0%A4/Lutska_diser.pdf.
10. Дністрянський С. Загальна наука права і політики / С. Дністрянський. – Прага, 1923. – 400 с.

УДК 321.74(477.53)

НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕВОЛЮЦІЙНИХ КОМІТЕТІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ УСРР (ГРУДЕНЬ 1919 – КВІТЕНЬ 1920 РР.)

Стрілець В.В., д. і. н., к. ю. н.,
професор, професор кафедри теорії та історії держави і права
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У статті розглядається нормотворча діяльність революційних комітетів Полтавської губернії УСРР з грудня 1919 р. по квітень 1920 р. Обґрунтовано, що особливості такої діяльності зумовлювалися невизначенним правовим статусом ревкомів як надзвичайних органів радянської влади.

Ключові слова: УСРР, революційні комітети, Полтавський губернський революційний комітет, правовий статус ревкомів, нормотворча діяльність, «революційна доцільність».

В статье рассматривается нормотворческая деятельность революционных комитетов Полтавской губернии УССР с декабря 1919 г. по апрель 1920 г. Обосновано, что особенности такой деятельности обусловливались неопределенным правовым статусом ревкомов как чрезвычайных органов советской власти.

Ключевые слова: УССР, революционные комитеты, Полтавский губернский революционный комитет, правовой статус ревкомов, нормотворческая деятельность, «революционная целесообразность».

Strilets V.V. RULE-MAKING ACTIVITY OF UKSSR POLTAVA PROVINCE REVOLUTIONARY COMMITTEES (DECEMBER 1919 – APRIL 1920)

The article deals with the rule-making activity of UkSSR Poltava province revolutionary committees from December 1919 till April 1920. It is proved that the particularities of such activity were caused by the undefined legal status of revolutionary committees as extraordinary bodies of the Soviet regime.

Key words: UkSSR, revolutionary committees, Poltava Provincial Revolutionary Committee, legal status of revolutionary committees, rule-making activity, «revolutionary expediency».

Постановка проблеми. Дослідження нормотворчої діяльності революційних комітетів як надзвичайних неконституційних органів УСРР дозволить об'єктивно висвітлити до цього часу заполітизоване та, у деяких ас-

пектах, маловивчене питання встановлення радянської влади в Україні.

Стан дослідження. Представники радянської історичної науки неодноразово зверталися до зазначененої проблематики [1], од-